

LOHIJOKITIIMI RY TIEDOTTA

Julkaisuvapaa

Lapin Kansassa julkaistiin viime viikolla artikkeli otsikolla ”**Lohet erehtyvät joesta**” ja jatkaa seuraavasti: Geneettinen selvitys osoittaa, että Kemijoen alaosan villit lohet olivat lähes poikkeuksetta Torniojoessa syntyneitä.

Kyseinen ilmiö Kemijoella ei ole uusi ja rasvaevällisiä lohia on Isohaaran kalateillä tavattu jo vuosien ajan. Kyseisten lohien määrät ovat olleet kasvussa niiden havaitsemisesta lähtien. Vuonna 2021 esim. Vallitunsaaren kalatiestä nousseista lohista lohien nousukauden aikana oli rasvaevällisiä yli 90 %.

Edelleen ”kalajutussa” tiedustellaan, että mistä olivat ko. lohet peräisin. Kemijoen velvoitteen hoidossa käytetään istutuskalana Torniojoen lohta, jonka emokalaparvet uusitaan 2-3 vuoden välein Torniojokisuun Leton pyyntipaikoilta pyydetyillä lohilla. Eli on siis selvää, että kalateissä esiintyvät lohet ovat geneettiseltä taustaltaan Torniojoen lohta.

Nämä rasvaevälliset kalat ovat näkemyksemme mukaan Isohaarasta Ounas- ja Kemijoelle siirrettyjen Torniojokisten ns. Kemijoen velvoitekalojen jälkeläisiä. Olimme viikolla 26 yhteydessä LUKE:n tutkijaan, joka oli laatinut kyseisen geneettisen selvityksen. Tutkijan vastaus kysymykseen, voidaanko selvityksen pohjalta määrittellä missä joessa kyseiset kalat olivat syntyneet Tornio- vai Ounas/Kemijoessa oli vastaus selkeä: tällä selvityksellä saadaan ainoastaan informaatiota siitä, minkä joen kantaa kalat ovat, ei siitä, missä joessa kalat ovat syntyneet. Mikäli ko. asia halutaan selvittää, tulee ylisiirtokaloista ottaa geeni- näytteet, joita verrataan tulevaisuudessa joesta merivaelluksella pyrkivien poikasten tai kalateihin hakeutuvien rasvaevällisten lohien näytteisiin. Tämä on ainoa luotettava tapa selvittää ko. lohien alkuperä. Sovimme myös alustavasti, että talvella 2023 selvitetään mahdollisuus laatia hankkeelle tutkimus sekä rahoitussuunnitelma.

Tässä kohdassa tulee lukijoiden kiinnittää huomiota medianlukutaitoon ja miettiä, miksi ko. tason artikkeleja laaditaan. Me emme tietääksemme ole sodassa vaelluskalojen palauttamisen suhteen, vai olemmeko sittenkin?

Kannattaa myös miettiä kirjoittajan taustoja, löytyykö sieltä tekijöitä, jotka innoittavat ko. artikkelin laadintaan. Vuosien varrelta on kokemusta kertynyt näistäkin tapauksista ja lähes aina sidoksia löytyy. Liikkeelle paneva voimahan on tässä artikkelissa lähtöisin Kemijoki Oy:n ja PVO Vesivoima Oy:n omistaman osakeyhtiön Voimalohi Oy:n toimitusjohtajan kannanotoista. Aiemmassa työsuhteessaan hän oli LUKEN tutkija, joka oli mukana laatimassa mm. Kemijoen velvoitteenmuutosesitystä Lapin Ely-keskukselle. Esityksen valmistuttua ko. henkilö loikkasikin Voimalohi Oy:n toimitusjohtajaksi.

Hieman ihmetyttää mitkä ovat Voimalohi Oy:n toimitusjohtajan tarkoitusperät, kun hän ottaa tässä artikkelissa myös esille ”istutusrekisteriasian”?

Yhdistys on saanut ylisiirtojen toteutukseen vuosittain varoja, joissa yhtenä edellytyksenä on ollut, että toimenpiteestä laaditaan raportti, jossa tulee käydä julki, mitä kalaa siirretään ja minne, istutusajankohta ja ja -määrä, ym. Tämän raportin kalatalousviranomaisen sekä istutusalueen Kalatalousalueet ovat saaneet vuosittain. Se, että kaloja ei ole merkitty istutusrekisteriin, johtuu pelkästään siitä, että kukaan ei ole sitä

meiltä vaatinut emmekä myöskään ole ylisiirtoja toteuttavista tahoista ainoa taho, joka näin on menetellyt. Istutusrekisteriin merkitään yleensä velvoiteistutukset tai muut kaupalliset istutukset. Ylisiirroissa on kysymys vapaaehtoisesta toiminnasta, jonka tavoitteena on edesauttaa vaelluskalojen palauttamista Kemi- ja Ounasjokeen. Kalatalousviranomaisen on nyt ilmaistut, että myös ylisiirtokalat tulisi merkkauttaa istutusrekisteriin. Rekisteri on kannatettava ja olemmekin luvanneet ilmoittaa siirtokalamme rekisteriin tämän vuoden syksyyn mennessä, koska tällä aikataululla saamme siihen myös vuoden 2022 kalat.

Tänä keväänä lohien määrät Kemijokisuun jokiosuudella ja kalateilla ovat olleet todella vähäiset. Verkko- ja vapakalastajista vain harva on lohien saaliksi saanut. Tähän yhtenä syynä pidämme Kemijoen ja Isohaaran voimalaitosten katkokäyttöä, jos mm. Isohaaran voimalaitokset voivat olla yhtä aikaa suljettuina 6 - 10 tuntia. Tänä vuonna katkokäyttö käynnistyi jo ennen juhannusta. Saamamme informaation mukaan Kemijokisuun merialueelta lohta kyllä saadaan, mutta joesta ja kalateiltä ei. Tietenkin veden lämpötilalla on oma vaikutuksensa, mutta vaikuttaa tällä hetkellä siltä, että jokialueen lohimäärä on poikkeuksellisen vähäinen. Kesäkuun loppuun mennessä kalateihin oli noussut ainoastaan 2 lohta. Oletamme, että katkoksen aikana kalojen navigointikyky heikkenee /häiriintyy kun joesta ei ko. hetkellä tule yhtäjaksoista virtausta. On myös oletettavaa, että Kemijoen lohien harhautumismahdollisuus Torniojokeen kasvaa. Eli päinvastoin, mitä Lapin kansan artikkelissa arvioidaan. Katkokäyttöä on toteutettu jo vuosien ajan ja sen käytöllä voidaan haluttaessa vaikuttaa kalojen hakeutumiseen Kemijokeen sekä viime kädessä kalateihin. Lisäksi sillä on myös merkittävä vaikutus merivaellukselle pyrkivien vaelluspoikasten selviytymiseen. Katkokäyttö lisää vääjäämättömästi vaelluspoikasten petokala- ja turbiinihävikkiä. Ko. seikkaa ei ole huomioitu mm. Lohien populaatiomallinnuksessa.

Yhtiöt / Voimalohi Oy saavat eri tutkimustulosten oma ehtoisella tulkinnalla / tiedottamisellaan aikaan paljon negatiivista, ennen kaikkea vaelluskalojen palauttamisen ja tässä tapauksessa myös Luken uskottavuuteen. Yhdistyksen keskeinen tavoite on vaelluskalojen palauttamisen edistäminen Kemi- ja Ounasjokeen. Kannatamme myös avointa reaaliaikaista tiedottamista ja yhteistyötä. Toivotaan, että näin on myös muilla asianosaisilla. Mikäli Kemi- ja Ounasjoessa luontaista lisääntymistä halutaan selvittää, tarkoittaa se sitä, että yhtiöiden tulisi muuttaa voimalaitostensa juoksetuskäytäntöään siten, että lohi löytää tulevaisuudessa helpommin Kemijoen ja sen ensimmäiset kalatiet ja näin myös ylisiirrot olisivat mahdollisia ja helpommin toteutettavissa. Kemijoella se tarkoittanee kuitenkin ilmeisesti ympäristövirtaaman määrittelyä ja sitä, että Keminmaan kunta ei harkitse kalateiden myyntiä toistaiseksi voimayhtiöille.

Lohijokitiimi Ry:n psta

Jyrki Kehus

Jukka Viitala

Puheenjohtaja

Toiminnanohjaaja